

Metodiskais materiāls darbam ar skolēniem (10.-12. klase)

Tēma:

Nevardarbīgā pretošanās. Turaidas piemērs – Dziesmotā revolūcija un Dainu kalns

Ievads

Metodiskais materiāls atbilst sasniežamajiem rezultātiem Sociālās un pilsoniskās jomas standartā¹:

1. Indivīds apzinās sevi kā daļu no sabiedrības – sadarbojoties var izdarīt vairāk un efektīvāk, kopīgi ir iespējams ietekmēt procesus, veido izpratni par to, ka katrs indivīds ir sabiedrības daļa, indivīdiem sadarbojoties un iesaistoties ir iespējams ietekmēt procesus sabiedrībā; katra indivīda rīcību ierobežo tiesību un morāles normas, lai iekļautos sabiedrībā, ir nepieciešams izvērtēt savu rīcību, prast kontrolēt savas emocijas un uzvesties atbilstoši situācijai; attīstot savu personību, ir svarīgi izvērtēt un sekot savām vērtībām, plānot laiku, izvēlēties prioritātes, izvirzīt mērķus un sekot tiem.
2. Laika gaitā sabiedrība cilvēku daudzveidīgas darbības un citu cēloņu ietekmē piedzīvo pārmaiņas – veido izpratni par laika gaitā notikušajām pārmaiņām, lai secinātu, ka ikkatra indivīda piedzīvotie notikumi pagātnē ir saistīti ar notikumiem Latvijā un pasaulē, kā arī sabiedrībā un valstī notikušu pārmaiņu ietekmējošu faktoru un cēloņsakarību nozīmi sabiedrisko procesu skaidrošanai.
3. Jebkurš informācijas avots, kas ataino norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir vērtējams kritiski – attīsta prasmi atlasīt, izvērtēt, salīdzināt un analizēt dažādus informācijas avotus, lai iegūtu informāciju, kritiski analizētu, novērtētu informācijas ticamību un veidotu argumentētus spriedumus par sabiedriskajiem, ekonomiskajiem un politiskajiem procesiem, kā arī plānot pētījuma soļus.

Metodiskais materiāls izmantojams šādos mācību priekšmetos:

Sociālās zinības un vēsture. Tēma – Sociālās attiecības un identitāte.

Vēsture. Tēma – Latvijas valstiskums starp demokrātiju un totalitārismu.

Vēsture. Tēma – Sociālās grupas un identitāte.

Skolēniem piedāvāto darbalapu tēmas:

1. Izpratne par Dziesmoto revolūciju.
2. Talku nozīme Dainu kalna tapšanā.
3. Pasākumi Dainu kalnā Dziesmotās revolūcijas laikā.

Uzdevumi veidoti, izmantojot SOLO taksonomiju, kurā iekļauti uzdevumi ar dažādām grūtības pakāpēm.

¹ <https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/merki-skolenam/sasniedzamie-rezultati>

1. darbalapa

Izpratne par Dziesmoto revolūciju

1. Izlasīt informācijas avotu! Atbildēt uz jautājumiem!

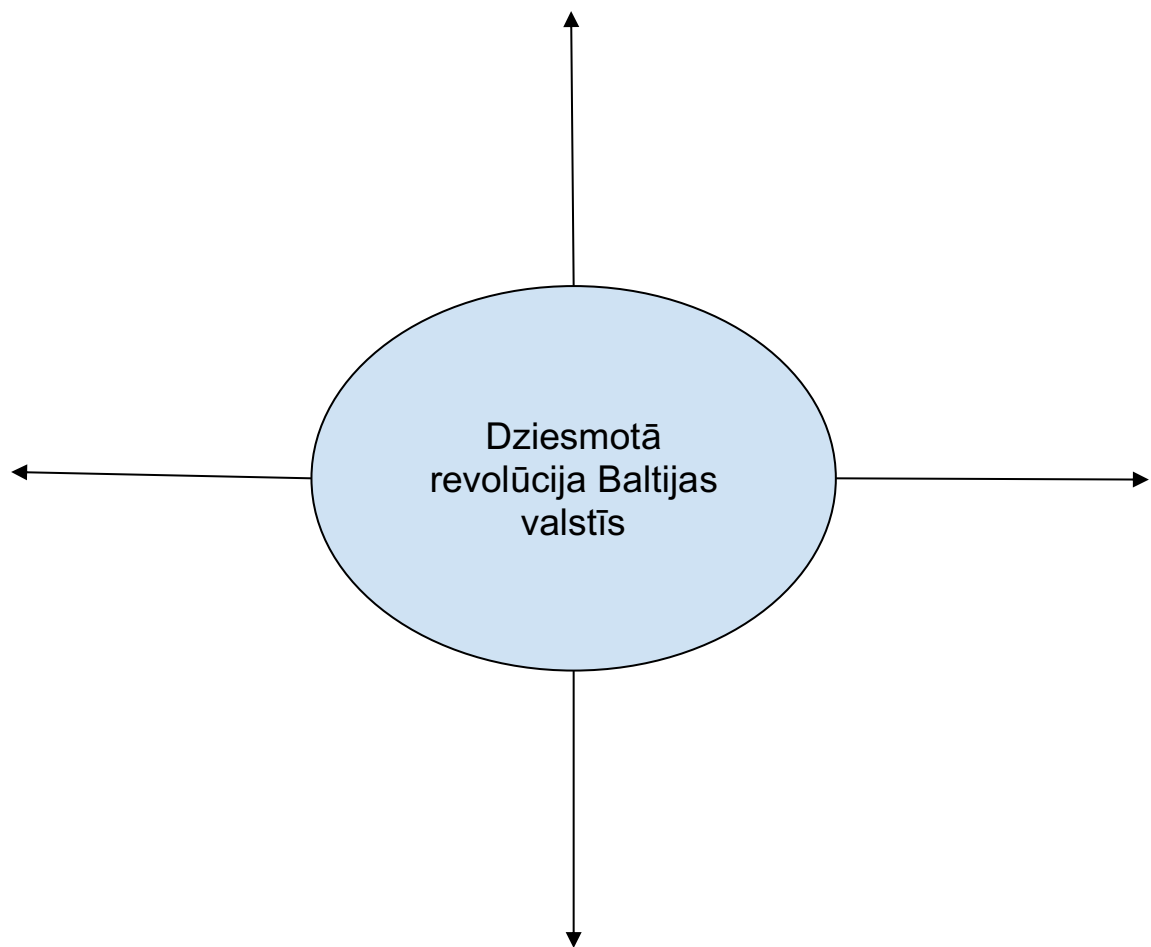
Jēdzienu “*laulev revolutsioon*” (igauņu ‘dziedoša revolūcija’) pirmoreiz publicēja (17.06.1988.) igauņu mākslinieks un politiķis Heincs Valks: “Tautai, kas savu revolūciju taista dziedot un smaidot, būtu jābūt par cēlu piemēru visiem”. Latvijas periodikā 1988. gada rudenī parādījās divi tulkojumi. “Dziedošā” – 05.10.1988. Ingas Helmanes ziņojumā par Igaunijas Tautas frontes (*Rahvarinne*) kongresu; “dziesmotā” revolūcija – režisora Pētera Pētersona iecere par “dziesmoto manifestāciju” pirms LTF kongresa (01.10.1988.), Lijas Brīdakas dzejoļa aicinājums “Ieklausies tautas gājumā dziesmotā” (14.09.1988.) un citi fakti. LTF vadība neformāli pārrunājusi abus tulkojumus un lēmusi par labu “dziesmotajai”.

Visdramatiskāk Dziesmotā revolūcija izpaudās Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (PSRS) *perestroikas* manifestācijās, kurās pacēla Baltijas valstu karogus un dziedāja padomju cenzūras vēl nesen aizliegtās patriotiskās dziesmas. Nozīmīgākie sarīkojumi: Igaunijā – Tartu Mūzikas dienas (14.05.1988.); Tallinas Vecpilsētas dienu neformālie “nakts dziesmusvētki” (04.–11.06.1988.); Lietuvā – Baltijas studentu dziesmu svētki “Gaudeamus” (01.–03.07.1988.); “Roka maršu” koncertturnejas 1987., 1988. un 1989. gada vasarās. Latvijā – folkloras festivāls “Baltica”(10.–18.07.1988. Turaidā, Dainu kalnā), Zigmara Liepiņa rokoperas “Lāčplēsis” koncerti (pirmizrāde 23.08.1988.), triju valstu kopīgais Baltijas ceļš (23.08.1989.). Starp daudzām Dziesmotās revolūcijas tālākām manifestācijām ir nacionālie Dziesmu un deju svētki (igauņu 29.06.–01.07.1990.; lietuviešu 06.–08.07.1990.; XX Vispārējie latviešu Dziesmu svētki 30.06.–08.07.1990., kas sākās ar Ieskaņu dienu Dainu kalnā un Dziesmu dārzā Turaidā 1.07.1990.), janvāra notikumi Lietuvā (11.–14.01.1991.), LTF rīkotā Vislatvijas protesta akcija Daugavmalā un tai sekojošās barikāžu dienas (13.–27.01.1991.); un triju valstu kopīgais Baltijas Liesmojošais ceļš (23.08.1991.).

Sagatavots, izmantojot informāciju – Guntis Šmidchens. Dziesmotā revolūcija. Pieejams:
<https://enciklopedija.lv/skirklis/101078-Dziesmot%C4%81-revol%C5%ABcija>

Jautājumi un uzdevumi.

1. Izmantojot avota informāciju un savas zināšanas, izskaidro, kāpēc, Tavuprāt, starp izvēlēm “dziedošā” un “dziesmotā” revolūcija, Latvijā izvēlējas otro variantu?
2. Izveido domu karti par nevardarbīgās pretošanās izpausmēm Baltijas valstīs! Pasvītro notikumus, kuri saistīti ar Dainu kalnu!

2. Uzraksti secinājumus par nevardarbīgās pretošanās formām un saturu Baltijā!

3. darbalapa

Talku nozīme Dainu kalna tapšanā

1. Izlasīt avotu informāciju un izpētīt fotogrāfijas! Atbildēt uz jautājumiem!

Avots A

NĀCIET TALKĀ DAINU PARKĀ!

Jelgavkalnā, blakus Siguldas novadpētniecības muzejam, talku pašiem ieliekam brīvās dienās strādāt, palīdzēt cilvēkiem, kas Krišjāņa Barona Tautas dziesmu parka iekārtošanā. Uz šejieni jau atceļojušas 12 Induļa Rankas skulptūras.

Nesen topošajā brīvības piemīņas vietā, čakli pastrādājā rajona izpilddomnieka galvenais arhitekts A. Arums ar saviem laudim. Talcinēki izcirta divas skatu vietas, novietoja skulptūru «Pelētāja».

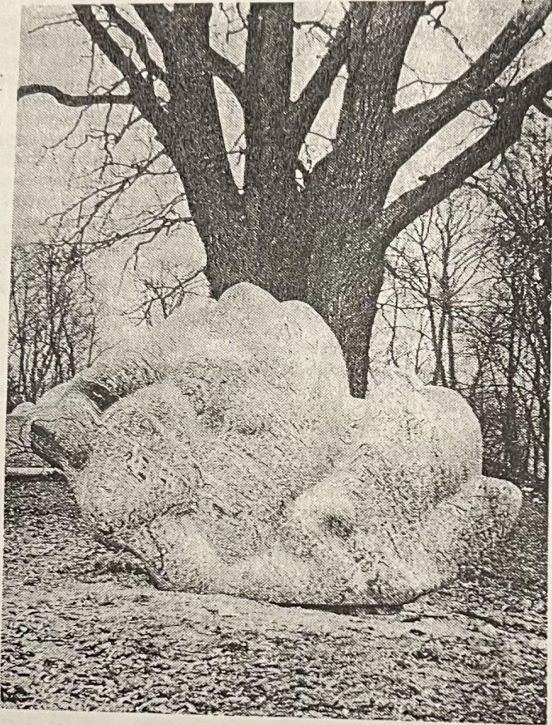
Palīdzēt iekārtot šo tautas kultūras objektu ieradusies arī Latvijas Lopkopības un veterinārijas zinātniskās pētniecības institūta informācijas nodaļas darbinieki, folkloras ansambļa «Senleja» dziedātāji un citi atsaucīgi ļaudis. Latvijas PSR Meliorācijas projekcijas institūta projektētājs J. Kalniņš dāvināja avotiņa labiekārtošanas skici.

Katru talcinieku kolektīvu ieraksta Goda grāmatā. Siguldas novadpētniecības muzeja darbinieki laipni aicina vēl citus, kas vēlas palīdzēt Krišjāņa Barona Tautas dziesmu parka iekārtošanā.

L. Pavasara

* Paliekamu vietu atradusi skulptūra «Mākonis».

R. Reiņa foto

**DARBA
balss**

SESTDIEN, 1983. GADA 24. SEPTEMBRI

Avots B

Laid, māmiņa, pulkā mani,
Pulkā laba dzīvošana;
Pulkā gāju dziedādama,
Drīz darbiņu padarīju.

I. C.

Laipni lūdzam Jūsu kolektīvu piedalīties Dainu
kalna apkārtnes kopšanas darbos Turaidā. Strādājam
katru dienu, arī sestdienās un svētdienās, Jums piepe-
mamā laikā. Pulcēšanās pie ieejas Turaidas pilī. Par
iespējām piedalīties, zvaniet pa telefonu 984815
Rūtai Bricei.

973

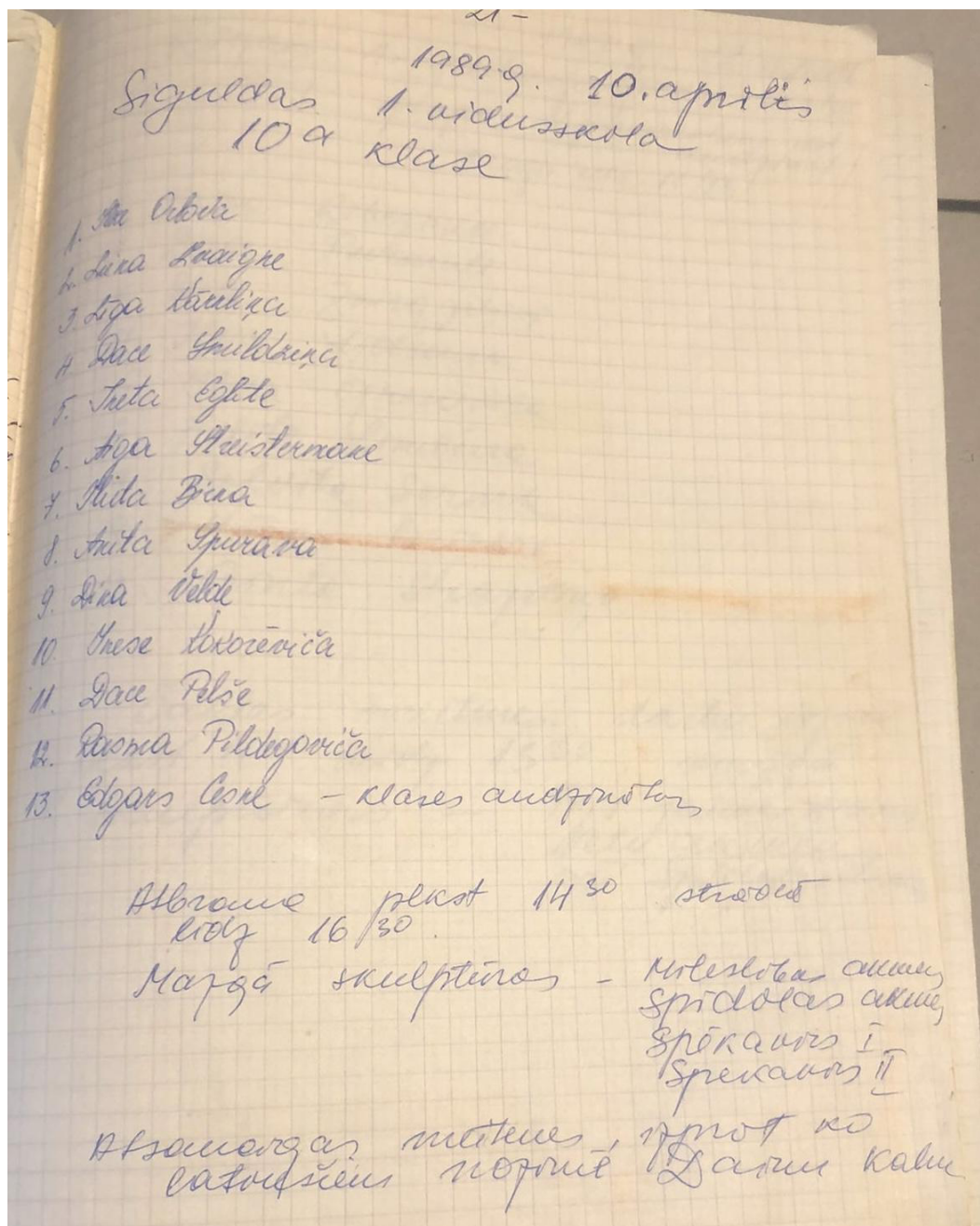
Turaidas muzejs

Avots C

1987. gada 29. maijs
Siguldas 1. vidusskola
3. b. klase 34. stotens
m. B. Reigule.
Loti ilgi raksturo apstākļi,
bet bērniem šķaidot priekšus.
Citiņi grūti jēli apkārt
"Dziesmu Tēvies"

Ieraksts muzeja darbinieku izveidotajā talku dienasgrāmatā.

Avots D

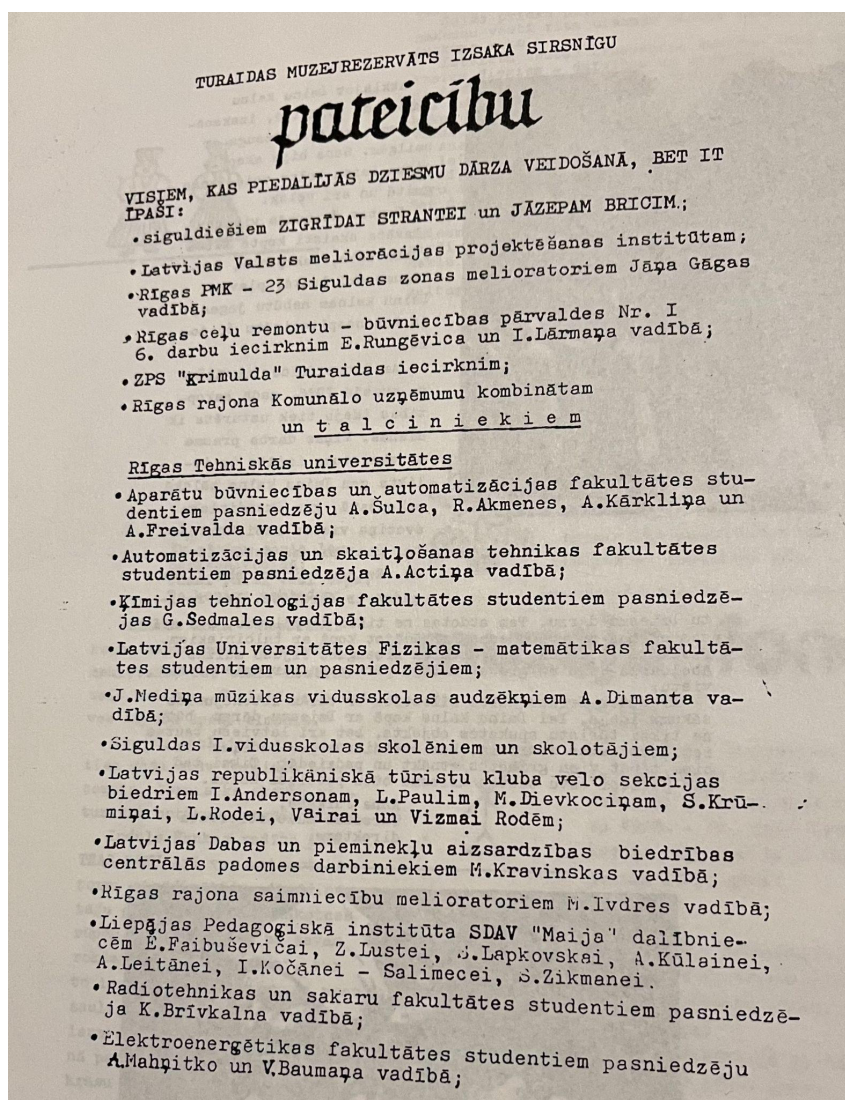
Ieraksts muzeja darbinieku izveidotajā talku dienasgrāmatā.

Avots E

Induļa Rankas skulptūras "Dziesmu tēvs" uzstādīšana 1985. gadā

Avots F

Jautājumi un uzdevumi.

1. Izskaidro, ko Tu saproti ar jēdzienu “talka”!
2. Kā mainījusies talkas kā procesa būtība dažādos laikos (jaunajos laikos, padomju laikā, mūsdienās)?
3. Kāpēc, Tavuprāt, muzejs organizēja talkas Dainu kalna labiekārtošanai?
4. Kādu informāciju par talku organizēšanu var iegūt, pētot avotus?
5. Raksturo talku kā kopienas saliedēšanas veidu!

2. darbalapa

Pasākumi Dainu kalnā Dziesmotās revolūcijas laikā

Izlasī avotu informāciju un izpēti fotogrāfijas! Atbildi uz jautājumiem!

Avots A

Izlasī preses rakstu fragmentus par Dainu kalna tapšanas idejām un nozīmi Latvijas kultūrvēsturē!

Ideja šai kalnā veidot Tautasdziesmu parka ansambli, radīt vidi, kurā stāstīt par latviešu zemnieku dzīvi, viņu garīgo kultūru, muzeja darbiniekiem dzima jau sen. To radīja nepieciešamība un patiesa vēlēšanās stāstīt cilvēkiem par mūsu tautasdziesmās ietvertajām ētiskajām un estētiskajām vērtībām, par tautas gudrību, kas pārbaudīta gadsimtu gaitā pretstatā viduslaiku valdošajai ideoloģijai. Reizē iemūžināt Krišjāņa Barona piemiņu, radīt daudzajiem novadpētniecības muzeja apmeklētājiem pārdomu, atceres vietu. Anna Jurkāne, Siguldas novadpētniecības muzeja, vēlāk – Turaidas muzejrezervāta direktore. Fragments no laikraksta “Darba Balss”. 04.07.1985.	Induļa Rankas skulptūras pēc tematikas nav Krišjāņa Barona savākto tautasdziesmu tulkojums, padziļinājums vai ilustrācija. Tas drīzāk ir tautas varoņeposs, kur Lāčplēsis, Spīdola, Dziesmu tēvs savijas ar Induļa Rankas tīri personiskiem ziedojumiem dainu pūrā. Ojārs Breģis, tēlnieks. Fragments no laikraksta “Literatūra un Māksla”. 25.10.1985. Pa šiem gadiem uz Turaidas Dainu kalnu aizvestas 15 skulptūras. Liels darbs padarīts iekārtojuma ziņā, ainavas izkopšanā. Ir daudz kas noskaidrojies būtiskos jautājumos. Tagad varu konstatēt, ka Dainu kalns būs galvenokārt un neapstrīdami – enerģijas lādiņa koncentrējums. Visa mana fiziskā un garīgā darbība, viss mans maksimālisms ir loģiski uz to vedis. Indulis Ranka, tēlnieks – Dainu kalna skulptūru autors. Fragments no laikraksta “Literatūra un Māksla”. 25.10.1985.
--	--

Avots B

Skulptūras:

1. Dziedot dzimu, dziedot augu ...
2. Šī saule – viņsaule
3. Neguli, saulīte, ābeļu dārzā
4. Austras koks
5. Lībiešu putns
6. Jāņu akmens
7. Dziesmas tēvs
8. Bij' manam kumeļam
9. Bītenieka līgaviņa
10. Veļu akmens
11. Māte un meita vai grūtā doma
12. Trīs jaunas māšas

13. Sapņotājs
14. Spīdolas akmens
15. Domātājs
16. Liedags
17. Mīlestības akmens
18. Kūpenas
19. Spurdzošie putni
20. Pirmie pumpuri
21. Mākonītis
22. Saules ceļš
23. Dainu kalns
24. Peldētāja
25. Ai, zaļā līdaciņa
26. Kraukļa spārns – dārgumu krātuve

Avots C

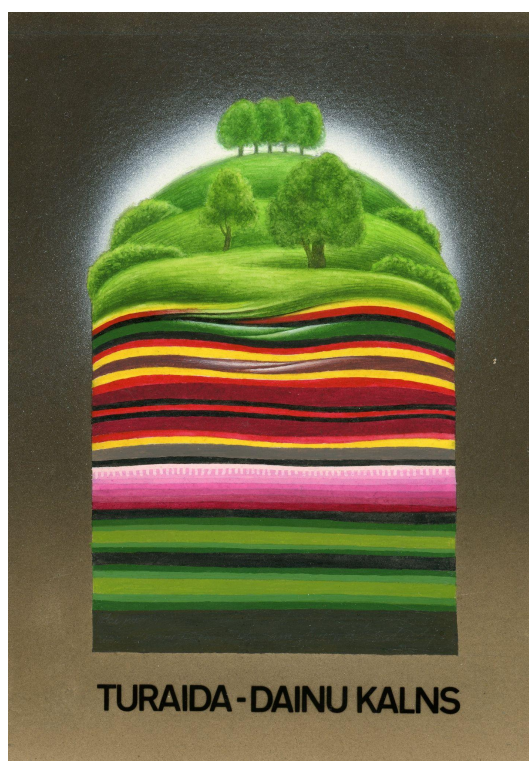
Dainu kalna atklāšana 1985. gada 7. jūlijā

Avots D

Dainu kalna atklāšana 1985. gada 7. jūlijā

Avots E

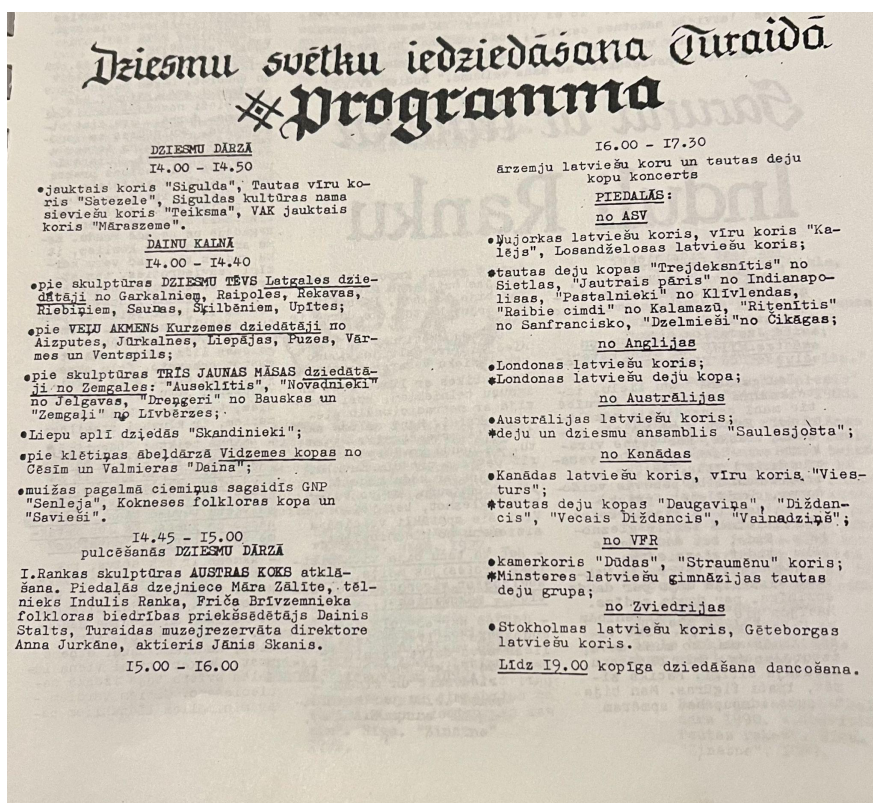
Ielūguma skice Dainu kalna atklāšanai 1985. gada 7. jūnijā, izmantota plakātam.
Mākslinieks – Vitolds Kucins.

Avots F

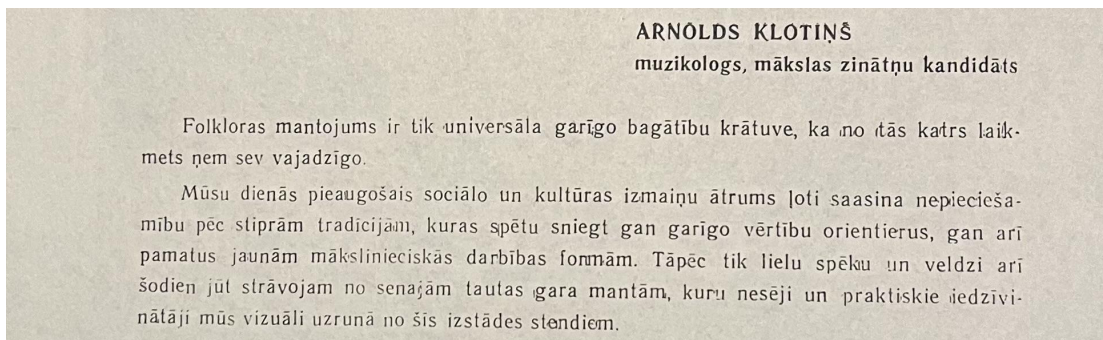
Starptautiskā folkloras festivāla “ Baltica 88” atklāšana 1988.gada 14. jūlijā.

Avots G

XX Vispārējo dziesmu svētku iedziedāšanas Turaidā 1990. gada 1. jūlijā programma.

Avots H

Avots I

Avots J

Logo starptautiskajam folkloras festivālam "Baltica 88".

Avots J

Izpēti informāciju par Dainu kalnu Turaidas muzejrezervāta mājaslapā:

<https://e.turaida-muzejs.lv/exhibition/tautasdziesma-dainu-kalna>

Jautājumi un uzdevumi:

1. Raksturo, kā avotos pamatota Dainu kalna izveidošanas aktualitāte?
2. Izskaidro, kā Vitolda Kucina darbs papildina Dainu kalna ideju?
3. Kāds simbols attēlots “Baltica 88” logo?
4. Kāpēc, Tavuprāt, šis simbols izvēlēts kā festivāla logo?
5. Muzikologs A.Klotiņš apgalvo: “*folkloras mantojums ir tik universāla garīgo bagātību krātuve, ka no tās katrs laikmets ņem sev vajadzīgo?*”
Kāpēc, Tavuprāt, Latvijas neatkarības atgūšanas procesā folklorai bija tik īpaša nozīme?
6. Raksturo Dainu kalna pasākumu ieguldījumu Dziesmotās revolūcijas laikā un mūsdienās!
7. Uzraksti savus ieteikumus, ar kādiem pasākumiem varētu popularizēt Dainu kalnu mūsdienās!

Metodiskā materiāla sagatavošanai izmantoti Turaidas muzejrezervāta krājuma un zinātniskā arhīva materiāli.